

کافه خاطره صبا، گفت‌وگو با سارا سمیعی طراح هنری سینما و تلویزیون

کار با حاتمی‌کیا چالش‌ها

در سینمای نوین بعد از انقلاب توجه

احمد محمد اسماعیلی

گفت‌وگو

شایسته‌ای به تمام‌زیر ساخت‌های تولید یک فیلم در بخش‌های مهم و متنوعی نظیر فیلمبرداری، چهره‌پردازی و طراحی هنری شد و بعد از گذشت یک دهه در این عرصه‌ها هنرمندانی کار کردند که ماحصل کارشان استانداردهای سطح جهانی بود. ایرج رامین‌فر، مجید میرفخرایی و سایرین به عنوان پیش‌گامان طراحی هنری نوین اهمیت این رشته را به مخاطبان واگو به کردند. سارا سمیعی هنرمند متفکر و صاحب‌سبک این عرصه نیز در چنین شرایطی وارد فضای حرفه‌ای کاری شد و در این دو دهه با اغلب بزرگان سینما از قبیل اصغر فرهادی، ابراهیم حاتمی‌کیا، نیکی کریمی، کمال تبریزی و... در آثار ماندگاری نظیر فروشنده، طبقه‌حساس و گزارش یک جشن به همکاری برخاست و بارها کاندیدای دریافت جایزه از جشن خانه سینما و جشنواره فیلم فجر شد و دو سال قبل برای فیلم یادگار جنوب آن را دریافت کرد. در این گفت‌وگو مروری داریم به کارنامه کاری سارا سمیعی.

شما را باید جزو نسل اول طراحان صحنه بدانیم یا نسل بعدی؟

سن و سالی ندارم که جزو نسل اول باشم و جزو نسل دومی هستم که از دهه هفتاد وارد این حرفه شدند. با سوال شما احساس پیری کردم! (باخنده).

چقدر از تجربیات نسل اول طراحان هنری استفاده کردید؟
مدت زیادی تجربه دستکاری طراحی هنری نداشتم و از سال ۱۳۷۹ دستکاری کردم و سال ۱۳۸۵ اولین تجربه مستقلم را در سینما انجام دادم و چندان فرصت همکاری با نسل پیشکسوت نداشتم.

اولین تجربه مستقلتان با مهرداد فرید در «همخانه» شکل گرفت؟

بله، این شروع کار جدی من به عنوان طراح مستقل بود و آقای تهرانی من را به کارگردان معرفی کردند و در فیلم از «ما بهتر» هم دوباره با فرید فرصت همکاری را پیدا کردم.

برای شروع کار چه ویژگی‌هایی برایتان مهم است؟

در گفت‌وگوهای پیش از شروع تولید خیلی از مسائل مشخص می‌شود و هم کارگردان می‌داند با چه طراحی روبه‌رو است و هم طراح می‌فهمد با چه جنس کارگردانی باید کار کند.

آیا تعداد کارگردان‌هایی که شناخت کافی از طراحی دارند کم است؟

بر اساس تجربیاتم نیمی از کارگردان‌هایی که با آنها کار کرده‌ام چنین شناختی داشتند. خیلی از مواقع کارگردانی صفر تا صد طراحی را به طراح می‌سپارد و خیالش هم راحت است.

این نوع کارگردان‌ها یا شناخت چندانی از طراحی ندارند و یا به طراحان اعتماد کامل دارند؟

من هم با این گزاره موافقم. یک کارگردان برای تولید فیلمش با دغدغه‌های زیادی روبه‌رو است و فقط با بخش طراحی روبه‌رو نیست و باید یک پکیجی را مدیریت کند.

معمولاً ارتباط طراح با کارگردان بیشتر در پیش تولید وجود دارد؟

درست است و بیشترین حجم کار طرح در پیش تولید انجام می‌شود.

کدام کارگردانی که با او کار کرده‌اید از طراحی شناخت کاملی داشته است؟

من با کارگردان‌های بزرگ زیادی کار کرده‌ام. با ابراهیم حاتمی‌کیا در فیلم «گزارش یک جشن» به عنوان طراح صحنه کار کردم و برایم یک چالش بسیار بزرگی بود.

چالش از چه لحاظی برایتان به وجود آمد؟

۲۹ سالم بودم که در این فیلم با حاتمی‌کیا کار کردم....

حتماً در آن زمان اعتماد به نفس کار و برخورد با کارگردان‌های بزرگ را نداشتید.

اگر اعتماد به نفس نداشتم نمی‌توانستم با حاتمی‌کیا کار کنم و در شروع کار این همکاری ملغی می‌شد.

بهر حال نوع برخورد حاتمی‌کیا با کارگردان نرم‌خویی مثل مهرداد فرید از زمین تا آسمان تفاوت دارد؟

کار با حاتمی‌کیا لذت بخش است و هنرمند رو به روی‌اش را در حین کار به چالش می‌کشاند. ایده‌هایی که در ذهنش درباره کار دارد بزرگ و وسیع است و به کم و حداقل اکتفا نمی‌کند. تصوراتش بزرگتر از آن چیزی است که شما به عنوان محصول نهایی در پرده سینما می‌بینید. ایشان همیشه می‌گفتند «بزرگتر فکر کنید و از آن چکیده بگیرید و در کار مورد استفاده قرار بدهید.»

نکنم. البته بعداً در فیلم ۲۳ نفر یک تجربه فیلمی در باره جنگ را انجام دادم.

خیلی از هنرمندان اگر جای شما بودند حتی در حوزه کاری که تخصص ندارند آن پیشنهاد کاری را قبول می‌کنند.

این مسائل به حس و حال و طرز تفکر هنرمند مرتبط است و خیلی مواقع دیده شده یک فیلمساز سینمای اجتماعی آمده فیلم جنگی ساخته و در کارش موفق نبوده. به نظرم هر کسی در حوزه تخصصی خودش کار کند موفق‌تر خواهد بود.

در برخی از فیلمها طراح هنری به دو بخش طراحی لباس و طراحی صحنه تقسیم‌بندی و دو هنرمند دعوت به کار می‌شود. آیا به نظر شما کار درستی است؟

درست کار همین تفکیک است. زمانی بود موقعی که برای کار دعوت می‌شدیم. حتماً در هر دو حوزه باید کار انجام می‌دادیم و این کار به نفع تهیه‌کننده و بودجه فیلم می‌شد و با یک قرار داد دو بخش فیلم کار می‌شد.

شما هم دو دستمزد می‌گرفتید؟

خیر، یک دستمزد دریافت می‌کردم. طراحی لباس و صحنه که در یک فیلم توأمان انجام می‌دادم. آن طراحی که در یک فیلم دو کار را انجام می‌دهد به هر حال مقداری از کیفیت کارش کاسته می‌شود و نمی‌شود در خروجی این دو کار همزمان صد کامل را انجام بدهد. این دو مقوله دو شغل جدا از هم است که مرادداشت هم با یکدیگر تفاوت دارد.

با این تعاریفی که ارائه کردید چرا خودتان در برخی از فیلمها توأمان این دو مسئولیت را قبول می‌کنید؟

چند سالی است که این کار را انجام نمی‌دهم. البته برخی از همکارانم اعتقاد دارند که با قبول دو کار ماحصل طراحی یکدست می‌شود.

شیوه کارتان در فیلم‌هایی که طراح دیگری در کنار شما فعالیت می‌کند به چه نحوی است؟

چیزی که اشاره کردید با توجه به بنیة اقتصادی سینمای ایران رو با پردازانه به نظر می‌رسد؟

بزرگ فکر کردن مترادف با هزینه زیاد کردن نیست.

به هر حال بودجه‌ای که ابراهیم حاتمی‌کیا صرف ساخت فیلم‌هایی مثل «چ» و «به وقت شام» کرد مطابق با بودجه تولید ده فیلم است.

همان‌طور که گفتم ایده پردازی و بزرگ فکر کردن همیشه مترادف با هزینه زیاد کردن نیست. برخی از مواقع یک ایده خلاقانه می‌تواند باعث کاهش هزینه تولید بشود.

آیا در حین کار با حاتمی‌کیا در فیلم «گزارش یک جشن» دچار مشکل و چالشی شدید؟

به هیچ وجه مشکلی نداشتم....

مراعات شما را می‌کرد؟

مراعاتی انجام ندادند. ایشان به کار طراحی هنری توجه خاصی دارد و جزو اولویت‌هایش در حین کار است.

آیا در کارتان دخالتی هم می‌کرد؟

نظرشان را بیان می‌کردند و درباره مسائل زیادی بحث و گفت‌وگو انجام می‌دادیم و بارها پیش‌آمد برای عملی کردن یک ایده چند شب خوابیدم و تلاش کردم تا با بهترین کیفیت ایده‌ام را نشان بدهم تا نظر حاتمی‌کیا جلب شود.

اغلب لحظات فیلم «گزارش یک جشن» در یک خانه بزرگ فیلمبرداری شد؟

نه، یک سوله بزرگ را به عنوان لوکیشن اصلی انتخاب و با ساخت و ساز تبدیل به آن خانه بزرگ کردیم.

چرا در فیلم دیگری با حاتمی‌کیا همکاری نکردید؟

برای فیلم «چ» آقای حاتمی‌کیا با من تماسی داشت که موافقت نکردم.

به چه دلیل؟

فیلم جنگی در حوزه کاریم نیست و ترجیح دادم در این فیلم کار